

روزشمار جنگ

یکشنبه

۱۳ مرداد ۱۳۶۴

۱۶ ذیقعدہ ۱۴۰۵

۴ اوت ۱۹۸۵

۴۸۳

بامداد امروز نیروهای دشمن در منطقه عملیاتی "قدس ۱" در شمال "هورالهویزه"، با پشتیبانی آتش توپخانه و به کارگیری چند هلی کوپتر دست به یک پاتک زدند، ولی رزمندگان خودی با اجرای به موقع آتش، تعدادی از قایق‌های دشمن را منهدم و شماری از نیروهای مهاجم را اسیر کردند و تلفاتی نیز به آن‌ها وارد آوردند. به گزارش روزنامه کیهان، یکی از اسیران عراقی گفته است که هلی کوپتری که امروز هدف آتش پدافند نیروهای اسلام قرار گرفته، حامل چند تن از افسران اطلاعاتی ارتش بعث بوده است که همگی آن‌ها کشته شده‌اند. در این عملیات تعدادی از قایق‌های دشمن سالم به غنیمت گرفته شد.^(۱)

۴۸۴

به گزارش یک نشریه داخلی سپاه، در دو هفته گذشته (۱ تا ۱۳/۵/۱۳۶۴) درگیری‌هایی بین نیروهای خودی و ضدانقلاب در مناطق نرده، پیرانشهر، اشنویه، بانه و تکاب روی داده است. در این درگیری‌ها، از نیروهای دشمن حداقل ۴۸ تن هلاک و ۴ تن اسیر شده‌اند و یک تن نیز زخمی شده است. از نیروهای خودی هم دو تن شهید، دو تن مفقود و ۱۵ تن اسیر شدند.^(۲) گزارش‌های دیگر حاکی است که جسد "استاد حسن" فرمانده هیز افشار حزب دمکرات، در میان کشته‌شدگان می‌باشد.^(۳)

۴۸۵

در پی ادعای روز گذشته عراق مبنی بر این که میدان نفتی نوروز را مورد تهاجم قرار داده است^(۴) و با توجه به انعکاس وسیع آن در رادیوهای بیگانه، خبرگزاری جمهوری اسلامی امروز در تماسی با دفتر "محمد غرضی" وزیر نفت، کسب اطلاع کرده که طبق گزارش‌های رسیده از جزیره خارک، نیروهای عراقی موشکی را به طرف سکوی نفتی نوروز شلیک کرده‌اند که در حوالی این سکو در آب منفجر شده و هیچ‌گونه خسارتی نداشته است.^(۵)

۴۸۶

ناخدا محمدحسین ملک‌زادگان فرمانده نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران، در

مصابحه‌ای مطبوعاتی و رادیو تلویزیونی، درخصوص نقش نیروی دریایی در خلیج فارس مبنی بر حراست و دفاع از سواحل و آب‌های سرزمینی، آب‌های ساحلی، منابع حیاتی و حساس، فلات قاره و حفظ و حراست از جزایر و بندرهای میهن اسلامی، گفت: «نیروها و یگان‌های شناور دریایی، هوایی و نیروهای زمینی که به صورت آبی خاکی عمل می‌کنند، طوری در این منطقه گسترش یافته‌اند که پوشش کامل را به منطقه خلیج فارس و دریای عمان می‌دهند.»

وی با تأکید بر نقش و آمادگی کامل نیروی دریایی در جنگ، گفت: «ما هدف‌های تهاجمی در جنگ نداریم ولیکن مصمم هستیم قاطعانه با هرگونه تهاجمی مقابله کنیم و آن‌ها را سرکوب کنیم. هدف ما اهداف استراتژیک است.» ناخدا ملک‌زادگان در مورد دخالت امریکا و نیروهای بیگانه در خلیج فارس، چنین موضع‌گیری کرد: «ما معتقدیم منطقه خلیج فارس باید توسط کشورهای خود منطقه حفاظت و حراست بشود و برای ما قابل قبول نیست نیروی دیگری از ده‌ها هزار کیلومتری این‌جا بخواهد حضور خود را در منطقه نشان دهد.»

فرمانده نیروی دریایی در خاتمه با اشاره به این که «نیروهای خارج از منطقه را تحت کنترل داریم و هرگونه توطئه‌ای علیه جمهوری اسلامی ایران سرکوب خواهد شد»، در خصوص بازرسی کشتی‌ها گفت: «این حق مسلم و قانونی ماست که از عبور هرگونه محموله‌ای که در توان رزمی دشمن اثر می‌گذارد، جلوگیری کنیم.»^(۶)

در این حال، رادیو اسرائیل به نقل از سخنان فرمانده نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران گفت: «حکومت اسلامی برای مقابله با تهدیدهای بالقوه که از حضور ناوگان ایالات متحده در خلیج فارس در مانور دریایی کویت ناشی می‌شود، طرح‌هایی تهیه کرده‌است. وی (فرمانده نیروی دریایی) بی‌آن‌که به ماهیت این طرح‌ها اشاره نماید تهدید کرد که ایران در صورت احساس هرگونه خطری، آن‌ها را به مورد اجرا خواهد گذاشت.» رادیو اسرائیل همچنین گزارش داد که ایران اعلام داشت پدافند هوایی خود را در نواحی مرزی تقویت بخشیده و سقوط هواپیمای جنگی عراق که به گفته مقامات تهران پیش از ظهر دیروز در شمال غربی خوزستان سرنگون شد، از نتایج آن بوده‌است.^(۷)

۴۸۷

رسانه‌های گروهی و مطبوعات امریکا اخیراً به‌طور گسترده‌ای به مسئله قاچاق اسلحه از امریکا به ایران پرداخته‌اند تا جایی که این مباحث با دست‌گیری تعدادی از دلانان اسلحه، ابعاد تازه‌تری به خود گرفته‌است.^(۸)

رادیو امریکا به نقل از نشریه «لوس آنجلس تایمز» در تفسیری در این باره گفت: «ایران می‌کوشد که از طریق بازرگانان، وزارت دفاع امریکا و سایر منابع، موشک‌ها و قطعات یدکی جت‌های جنگنده اف - ۱۴ خود را که ساخت امریکاست، به دست آورد تصور می‌شود که از

میان ۸۰ جت اف - ۱۴ که توسط دولت شاه فقید ایران خریداری شده بود، اکنون بیش از ده هواپیما قابلیت پرواز و انجام مأموریت‌های نظامی را نداشته باشند. بنابراین گزارش، در ابتدای عملیات قاچاق اسلحه، عمال ایران فریب دلالان را می‌خوردند اما اخیراً در این کار تبحر زیادی پیدا کرده و اکنون سعی دارند مستقیماً به سیستم تدارکات نظامی امریکا رخنه کنند.»

همچنین به گزارش خبرگزاری فرانسه، لوس‌آنجلس تایمز امروز (یکشنبه) به نقل از مسئولان دولت فدرال امریکا نوشته است: «علی‌رغم محاصره تسلیحاتی که در پی بحران گروگان‌گیری تهران از سوی واشنگتن اتخاذ شده است، صدها محموله سلاح امریکایی ظرف پنج سال گذشته به ایران ارسال شده است. [...] منابع رسمی امریکایی با قبول این نکته که تقاضای ایران برای سلاح بسیار شدید است، خاطرنشان می‌کنند که عملیات موفقیت‌آمیز قاچاق، تنها ده درصد از نیازهای تسلیحاتی تهران را برآورده می‌کند و سلاح‌هایی که ظرف پنج سال گذشته توسط ایران در جنگ علیه عراق مورد استفاده قرار گرفته‌اند، یا از انبارهای پنتاگون و یا از طریق شرکت‌های خصوصی در اختیار ایران قرار می‌گیرند، این در حالی است که مأموران ایرانی که مسئول خرید آن‌ها هستند، از اعتبارهای تقریباً نامحدودی برخوردار می‌باشند [...] ایران توجه خاصی به لوازم یدکی ناو جنگی، هواپیما، هلی‌کوپتر و همچنین تجهیزات رادار و عینک‌های رؤیت‌کننده در شب، مبذول می‌دارد.

یک سرهنگ دوم امریکایی که - کارشناس موشک - است هفته گذشته متهم شد که سعی داشته است مقادیری موشک ساخت فرانسه و امریکا به ارزش ۱۴۰ میلیون دلار به ایران بفروشد. یک هفته قبل از آن نیز هفت تن دیگر در شهر "سان‌دیه‌گو" کالیفرنیا به سرقت و ارسال لوازم یدکی موشک‌های "فونیکس" و لوازم یدکی جت‌های اف - ۱۴ به ایران، متهم شدند.»^(۹)

۴۸۸

کشورهای الجزایر و لیبی در قبال شرکت در کنفرانس فوق‌العاده سران عرب که عراق و متحدانش در برگزاری آن مصرّد، صراحتاً موضع‌گیری کردند. وزیر خارجه الجزایر در مورد هدف از عدم شرکت این کشور در کنفرانس فوق‌العاده سران عرب در "کازابلانکا"، گفت: «اهداف این کنفرانس در خدمت منافع ضروری امت عرب نیست.» خبرگزاری الجزایر با اعلام این خبر، افزود: «وزارت امور خارجه الجزایر این اقدام شاه حسن دوم را یک عمل تفرقه‌افکنانه خوانده و معتقد است این حرکت، اعتبار و قدرت امت عرب را زیر سؤال خواهد برد.»

در همین حال، آسوشیتدپرس در گزارشی از طرابلس (لیبی)، با اشاره به این که لیبی به سه شرط در کنفرانس سران عرب شرکت خواهد کرد، به نقل از خبرگزاری جانا (خبرگزاری لیبی) اعلام کرد: «به شرطی که رفتار "خیانت بار" عراق و اردن و نیز اشغال مصر از سوی امریکا، در این کنفرانس مورد بحث قرار بگیرد و بخشی از مباحثات خود را به محاکمه

رژیم‌های عراق و اردن به خاطر جنایت آن‌ها در برقراری رابطه با مصر اختصاص دهد، ما در کنفرانس شرکت خواهیم نمود. [...] لیبی در این کنفرانس شرکت می‌کند به شرطی که موضوع وحدت اعراب و آزادی فلسطین در برنامه‌هایش گنجانده شود.»

این در حالی است که برخلاف لیبی و الجزایر، عراق و متحدانش در برگزاری این کنفرانس اصرار دارند و برای آن تبلیغات بسیاری در رسانه‌های جهان کرده‌اند.^(۱۰)

۴۸۹

در حالی که در میان کشورهای عربی در مورد شرکت یا عدم شرکت در کنفرانس سران عرب در مراکش، نوعی جناح‌بندی وجود دارد که حکومت عراق و متحدان و دوستان آن از جمله عرفات و اردن در یک طرف آن‌اند، امروز یک هیئت فلسطینی مخالف مشی ساف و عرفات وارد تهران شد. در این هیئت سرهنگ "ابوموسی" رهبر بخش انقلابی فتح، "احمد جبرئیل" دبیرکل جبهه خلق برای آزادی فلسطین (فرماندهی کل)، "ابوماهر الیمانی" عضو دفتر سیاسی این جبهه و "فرحان ابوالهجا" عضو رهبری جنبش الصاعقه، حضور دارند. این هیئت، پس از ورود به تهران، در مصاحبه‌ای مطبوعاتی به سؤالات خبرنگاران داخلی پاسخ داد. ابتدا سرهنگ ابوموسی در جواب یکی از خبرنگاران که پرسید: «نظر شما در مورد سیاست عراق در قبال مسئله فلسطین چیست؟» گفت:

«من به‌طور خلاصه آنچه را که می‌توانم بگویم آن است که این جنگی که به‌وسیله صدام حسین علیه انقلاب اسلامی تحمیل شده را ظالمانه به حساب می‌آوریم. ایران در زمان شاه تحت حاکمیت امریکا و تکیه‌گاه اصلی آن در منطقه بود، لذا پس از پیروزی انقلاب اسلامی صدام آتش جنگ را علیه این انقلاب که شعارهای اولیه آن آزادسازی فلسطین و قدس است، شعله‌ور ساخت. ما معتقدیم که این امکانات و این وسایل جنگی باید علیه دشمن صهیونیستی در منطقه به‌کار گرفته شود. رژیم عراق که وانمود می‌کرد مدافع انقلاب فلسطین است، امروز دست در دست ارتجاع منطقه که از حسنی مبارک و شاه حسین اردنی تشکیل شده‌است، در جهت خدمت به منافع ارتجاع و امپریالیسم گام بر می‌دارد. ما به‌طور کلی می‌گوییم که سیاست صدام در قبال ایران، بسیار احمقانه است و این دریافت ما از جنگ است.»

خبرنگار دیگری پرسید: «شما هم‌زمان با تدارک برگزاری کنفرانس سران عرب، به ایران آمده‌اید، هدف دیدار شما چیست؟» ابوموسی پاسخ داد:

«ما به ایران آمدم تا بر روابط مستحکم انقلاب فلسطین با انقلاب اسلامی ایران دوباره تأکید کنیم. ما برگزاری این اجلاس در فاس و در کشور مغرب که کنفرانس فاس اول در آن‌جا برگزار شد و به‌طور ضمنی اسرائیل را به رسمیت شناخت، محکوم می‌کنیم. ما معتقدیم مادامی که پیمان‌های ارتجاعی میان کشورهای ارتجاعی به‌وجود می‌آید و صدام و

حسینی مبارک و شاه‌حسین میان خود پیمان به‌وجود می‌آورند، باید انقلابیون هم دست به تشکیل پیمان‌هایی میان خود بزنند تا بتوانیم این توطئه بزرگ را که به سرکردگی امریکا علیه ملت فلسطین و کشورهای پیشرو منطقه انجام می‌گیرد، خنثی کنیم. ما بر این باوریم چنانچه این جنگی که به‌وسیله صدام به‌وجود آمده، برافروخته نمی‌گردید، معادلات جدیدی در منطقه حکم فرما می‌شد که مسلماً به نفع نیروهای انقلابی بود.»

خبرنگار دیگری پرسید: «نظر شما درباره کوشش‌های عرفات برای برپا کردن اتحاد کنفدراتیو با اردن، چیست؟» ابوموسی گفت:

«تشکیل دولت کنفدراسیون با اردن یک دروغ بزرگ است و هیچ‌گاه نمی‌توان یک اتحاد کنفدرالی به‌وجود آورد، زیرا یک اتحاد کنفدرالی میان دو دولت مستقل و صاحب زمین و دارای رژیم مستقل تشکیل می‌شود، در حالی که سازمان آزادی‌بخش فلسطین دولت نیست و سرزمین مستقلی ندارد و به‌علاوه، ملت فلسطین در جهان آواره و سرگردان هستند. بنابراین چگونه می‌خواهند کنفدراسیون تشکیل بدهند؟! آن‌هایی که در صدد اجرای این موضوع هستند، می‌خواهند مسئله فلسطین را به رژیم اردن واگذار کنند و تلاش شاه‌حسین در این زمینه، بیش‌تر از حفظ تاج و تخت خود نشأت می‌گیرد. در موافقت‌نامه حسین و عرفات آمده است که "صلح در مقابل زمین داده می‌شود"، در حالی که شاه‌حسین نمی‌تواند صلح بدهد.»

مصاحبه مطبوعاتی سران تعدادی از گروه‌های فلسطینی در تهران

سرهنک ابوموسی (انشعابی فتح)، احمد جبرئیل (جبهه خلق برای آزادی فلسطین)، فرحان ابوالهجا (الصاعقه) و ... :

سیاست صدام در قبال ایران بسیار احمقانه و در جهت خدمت به ارتجاع منطقه و امپریالیسم است.

خبرنگار کیهان پرسید: «توافقی میان جبهه نجات ملی فلسطین و جنبش امل در دمشق به منظور پایان دادن به نبرد اردوگاه‌ها منعقد شد، اما اخیراً جبهه نجات ملی فلسطین، جنبش امل را متهم ساخته‌است که از تصمیمات متخذة اجلاس دمشق عدول کرده‌است. نظر شما چیست؟»

احمد جبرئیل در پاسخ گفت:

«شکی نیست که جنگ اردوگاه‌ها که در بیروت صورت گرفت، در خدمت منافع ارتجاع بوده‌است ولی به هر حال پس از یک‌ماه کشمکش و نبرد، بالاخره توافقی برای جلوگیری از خون‌ریزی به‌دست آمد. البته ناگفته نماند که جمهوری اسلامی نقش مهمی در جلوگیری از ادامه این خون‌ریزی مبذول داشته‌است و این امر از خلال رفت‌وآمدهای مداوم به سوریه انجام شده‌است و به‌نوبه خود تأثیر جمهوری اسلامی را نمایان می‌سازد.

ما توافق دمشق را به‌عنوان راه‌حل پذیرفتنی و مورد قبول برای مسئله نبرد اردوگاه‌ها می‌دانیم ولی معتقدیم که طرف‌های عربی و لبنانی و بین‌المللی و فلسطینی وجود دارند که از توافق دمشق ناراضی و ناراحت هستند، زیرا اجرای مفاد این موافقت‌نامه را خاموش کردن آتش فتنه می‌دانند. به‌علاوه، آن‌ها می‌خواهند از لبنان به‌عنوان پوششی برای مخفی نگه‌داشتن توافقاتی خود با شاه‌حسین استفاده نمایند.

بنابراین، طرف‌های عربی و فلسطینی وجود دارند که راضی به این کار نیستند، لذا در همین زمینه ما در جبهه نجات ملی فلسطین توافق دمشق را که میان جبهه نجات ملی و امل حاصل شد، قبول داریم و امیدواریم که در سریع‌ترین فرصت بتوان از خون‌ریزی جلوگیری و آشتی ملی در لبنان میان اردوگاه‌های فلسطینی و همسایگان آن به‌وجود آورد.

در این زمینه باید افزود که فرماندهی جبهه امل به توافق دمشق مقید می‌باشد و در هیئت هماهنگی شرکت فعالانه‌ای دارد، ولی ۳۶ ساعت پیش نیروهایی از جنبش امل و تیپ ششم هنوز در اردوگاه‌ها به سر می‌برند که با توافقی که حاصل شد، از اردوگاه‌ها عقب‌نشینی کردند. ما امیدواریم که از این توطئه‌ها جلوگیری به‌عمل آید.

در اینجا تأکید می‌کنم که نقش جمهوری اسلامی در لبنان و در جنوب بسیار مهم و مؤثر بوده‌است و از جمهوری اسلامی خواستاریم که تلاش و سعی بیش‌تری به‌کار گیرد تا بتوان توطئه‌ها را در لبنان که بر علیه انقلاب نوین فلسطین صورت می‌گیرد، خنثی کرد. این انقلاب دیگر به عرفات مربوط نیست؛ این انقلاب نوین علیه عرفات و گروه خائن‌اش که در صدد انجام مذاکرات سازش‌کارانه می‌باشند، صورت گرفته‌است.»

در این‌جا خبرنگاری پرسید: «در لبنان "تبیه‌بری" اعلام کرد که "جبهه اتحاد ملی تشکیل شده‌است"، نظر شما چیست؟» ابوماهر یمانی پاسخ داد:

«نیروهای محلی و مترقی و اسلامی که حضور گسترده در لبنان دارند، توافق کردند که با

رژیمی که با صهیونیست‌ها روابط نزدیکی دارد، به مقابله برخیزند. این نیروها با حمایت کشور سوریه تماس‌های خود را برای ایجاد جبهه‌ای متحد افزایش دادند. دو هفته پیش میان این نیروها، ملاقات‌ها و تماس‌هایی در سوریه و لبنان صورت گرفت و بر تشکیل یک جبهه اتحاد ملی که همه نیروها در محور آن جمع شوند، به توافق رسیدند. شاید فردا این نیروها جلسه‌ای را برگزار کنند که منشور این جبهه را مورد تصویب قرار دهند.^(۱۱)

۴۹۰

در آستانه برگزاری مراسم حج، روزنامه کیهان در نشست با "مهدی کروبی" نماینده امام در حج، به گفت‌وگو پرداخت و با توجه به سخنان اخیر امام، چگونگی حرکت سیاسی تبلیغی حج امسال را جویا شد که آقای کروبی در پاسخ گفت:

«حرکت‌های سیاسی و تبلیغی حج امسال طبق فرموده امام امت، همان روال گذشته را دارد. در کنار مراسم عبادی حج، تظاهرات عظیم مکه و مدینه و شعار علیه امریکا و اسرائیل و قدرت‌های استکباری جهان و نیز بازگو کردن مشکلات مسلمین در همه بلاد، به‌خصوص بیان مشکلات مردم محروم لبنان، فلسطین و افغانستان مظلوم، از کارهای اصلی ماست.»^(۱۲) در این حال، رادیو اسرائیل اعلام کرد: «مدیر کل سیاسی وزارت خارجه ایران - که اخیراً از عربستان سعودی و چند کشور دیگر منطقه بازگشت - پاسخ ملک فهد به پیام اخیر حجت‌الاسلام خامنه‌ای را امروز به وی تسلیم کرد. از متن این پیام و پاسخ، خبری در دست نیست، ولی ناظران آن را با ماجرای تظاهرات سیاسی حجاج ایرانی و مسئله تعداد زائران مربوط می‌دانند.»^(۱۳)

از سوی دیگر، خبرگزاری جمهوری اسلامی از کویت گزارش داد که روزنامه کویتی "السیاسه" در سرمقاله‌ای به قلم سردبیر خود، از سایر حجاج خانه خدا خواسته است که حاجیان ایرانی را هنگام زیارت، مورد حمله قرار دهند. در این سرمقاله تحت عنوان "ایرانی از مراسم حج چه می‌خواهد" آمده است: «اگر ایرانی اعتقاد دارد که مراسم حج باید به جایی برای فحش دادن به کشورهایی که با آن اختلاف دارد، تبدیل شود، در مقابل، این کشورها حق دارند حجاج ایرانی فحش دهند و مهار کنند و سیلی آنان را با دو سیلی پاسخ دهند.» در این سرمقاله از مقام‌های عربستان خواسته شده است که تدابیر لازم جهت سرکوب هرگونه تظاهرات و یا تحرک سیاسی حجاج ایرانی، اتخاذ شود.^(۱۴)

۴۹۱

کلیات لایحه اصلاح تبصره ۲ ماده ۹۱ قانون استخدام ارتش جمهوری اسلامی ایران تصویب شد. آقای "اکرمی" مخبر کمیسیون امور دفاعی در این مورد چنین توضیح داده است: «در قوانین سابق ارتش دو ماده بود: یکی ماده ۹۰ و یکی ماده ۹۱؛ ماده ۹۰ این بوده که "اگر کسی در حین انجام وظیفه معلول بشود" و ماده ۹۱ این بوده که "اگر در حین

انجام وظیفه فوت کند یا شهید بشود، حقوق آن معلول و یا آن فوت شده براساس پرسنل کادر ثابت هم درجه به او داده می‌شود". در نظام جمهوری اسلامی ایران در سال ۶۰ آمده یک تبصره‌ای بر آن زده شده‌است که آن مربوط به زمان صلح بوده، آمده‌اند یک قیدی زده‌اند مربوط به زمان جنگ را بر آن اضافه کرده‌اند و به مدت سه سال آن را تصویب کردند. الآن دو نکته قابل توجه است: یکی این که سه سال آن تمام شده و ما می‌خواهیم این خلأ قانونی برطرف بشود و این لایحه به صورت یک قانون دربیاید، منتها با یک قید که تا هنگام تصویب طرح اصلاح قوانین ارتش، این قید بماند و همین‌طور تمدید آن تا زمانی که خلأ قانونی یادشده از بین برود.^(۱۵)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۴/۵/۱۳

- ۱- روزنامه کیهان، ۱۳۶۴/۵/۱۴، ص ۲.
- ۲- سند شماره ۲۲۶۰۶۲ دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه، نشریه "رویدادها" شماره ۵۶ (۱۳۶۴/۵/۲۵)، ص ۱۷.
- ۳- سند شماره ۲۰۰۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش روزانه"، شماره ۱۵ (۱۳۶۴/۵/۱۵)، ص ۲.
- ۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۳۸ (۱۳۶۴/۵/۱۴)، ص ۱۰.
- ۵- همان، ص ۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی.
- ۶- روزنامه کیهان، ۱۳۶۴/۵/۱۳، ص ۲.
- ۷- مآخذ ۴، ص ۲۶، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۴/۵/۱۳.
- ۸- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۲۵ (۱۳۶۴/۵/۱)، ص ۸.
- ۹- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۳۵ (۱۳۶۴/۵/۱۱)، ص ۲۳.
- ۱۰- مآخذ ۱، ص ۲۴، خبرگزاری فرانسه از الجزایر.
- ۱۱- مآخذ ۱، ص ۲۴.
- ۱۲- مآخذ ۶، (وب‌ژنانه هفته حج)، ص ۳.
- ۱۳- مآخذ ۴، ص ۲۸، رادیو اسرائیل.
- ۱۴- مآخذ ۴، ص ۹.
- ۱۵- اداره کل تندنویسی مجلس شورای اسلامی "روزنامه رسمی" مشروح مذاکرات جلسه علنی مجلس، نشریه ۱۱۸۱۷، دوره دوم، جلسه ۱۶۵ (۱۳۶۴/۵/۱۳) ص ۲۸.